

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

11(20)

2011

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ETNOLOGIJA:

PRAEITIS, DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Sudarytojas ŽILVYTIS ŠAKNYS

LITHUANIAN ETHNOLOGY:

PAST, PRESENT AND FUTURE

Edited by ŽILVYTIS ŠAKNYS

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA

REDAKcinĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKcinĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Žilvytis Šaknys)</i>	5
<i>Foreword (Žilvytis Šaknys)</i>	7

Straipsniai / Articles

Žilvytis Šaknys

Ieškant idėjų praeityje: etnologijos istorija ir dabartis	9
In Search of Ideas in the Past: the History and the Present State of Ethnology. Summary	28

Ullrich Kockel

Kam reikia Europos etnologijos – ir kokios? Kritiniai svarstymai apie Europos etnologijos prasmę ir tikslą	33
Wherefor a European Ethnology – and Which One? Critical Reflections on the Meaning and Purpose of an European Ethnology. Summary	46

Vytis Čiubrinskas

Etnologija ir sociokultūrinė antropologija Lietuvoje: nuo tautos <i>kultūrą</i> <i>gelbstinčios</i> etnografijos iki kosmopolitinės antropologijos	49
Ethnology and Sociocultural Anthropology in Lithuania: from Salvage Ethnography to Cosmopolitan Anthropology. Summary	64

Auksuolė Čepaitienė

Etnologijos (etnografijos) ištakos ir <i>valstiečio</i> atradimas Lietuvoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje	69
The Beginnings of Ethnology (Ethnography) and a Discovery of <i>a Peasant</i> in Lithuania of the Late 18th and Early 19th C. Summary	90

Marleen Nõmmela

Becoming an Ethnographer. Becoming a Science. Ferdinand Linnus and Estonian Ethnology in the 1920s	93
Tapimas etnografu ir mokslo formavimosi pradžia. Ferdinandas Linnusas ir Estijos etnologija XX a. 3-iajame dešimtmetyje. Santrauka	107

Waldemar Kuliowski

Etnologija Lenkijoje: institucinė ir mokslo raida nuo 1910 metų iki šiandienos	109
Ethnology in Poland: Institutional and Scientific Development since 1910. Summary	123

Irena Regina Merkienė

Etnologijos institutas sovietmečio Lietuvoje mokslo politikos ir ideologijos kontekste	125
Institute of Ethnology in Soviet Lithuania in the Context of Science Policy and Ideology. Summary	140

John Helsloot

Stress and Ritual. December Family Traditions in the Netherlands of Today	143
Stresas ir ritualas. Gruodžio mėnesio šeimos tradicijos šių dienų Nyderlanduose. Santrauka	155

Vita Petrušauskaitė

Antropologija mieste ar miesto antropologija? Tyrimo lauko mieste konstravimas	159
Anthropology in the City or Anthropology of the City? Construction of Field-site in Urban Environment. Summary	176

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Jonas Mardosa. Rytų Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos verbos. Liaudiško pamaldumo raiška XX a. antrojoje pusėje – XXI a. pradžioje (<i>Irena Regina Merkienė</i>)	179
Ullrich Kockel. Re-visioning Europe: Frontiers, Place Identities and Journeys in Debatable Lands (<i>Neringa Klumbytė</i>)	182
Socialinė antropologija, etnografija ir biotechnologija. A. Čepaitienė (sud.) (<i>Rima Praspaliauskienė</i>)	183
Aušra Zabieliene. Folkloro ansambliai dabartinėje Lietuvoje: etnologinis aspektas (<i>Rimantas Sliužinskas</i>)	186
Tradicinė rytų aukštaičių vestuvių muzika. G. Kirdienė (sud.) (<i>Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene</i>)	189
Senoji Lietuva. Paroda Lietuvos nacionaliniame muziejuje 2009 09 17– 2009 11 30. O. Fišman, B. Kulnytė, E. Lazauskaitė (sud.) (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	196
Martynas Purvinas, Marija Purvinienė. Mažosios Lietuvos kapinės ir antkapiniai paminklai I (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	199

Konferencijos / Conferences

EASA 2010 m. konferencija „Krizė ir vaizduotė“ (<i>Vilius Ivanauskas</i>)	203
Dešimtas SIEF kongresas Lisabonoje (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	206
Žvilgsnis į tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Tradicijos ir modernumo dermė, priešprieša, raidos perspektyvos“ (<i>Aušra Zabieliene</i>)	208

In Memoriam

Jonas Balys (<i>Rita Repšienė</i>)	209
--	-----

Konferencijos

EASA 2010 m. konferencija „Krizė ir vaizduotė“

2010 m. rugpjūčio 24–27 d. Meinute (Airija) įvyko kas dveji metai rengiama Europos socialinės antropologijos asociacijos 11-oji konferencija, šį kartą pavadinta „Krizė ir vaizduotė“. Ši konferencija pritraukė apie 1100 akademinio pasaulio atstovų, kurių tyrimai yra susiję su konferencijos bendra tema. Konferencijoje buvo dirbama ir diskutuojama įvairiomis formomis: vyko plenariniai posėdžiai, darbo grupės, pagrindinės paskaitos, apskritasis stalas, mokslininkų grupių susitikimai, susitikimai su leidėjais, taip pat buvo parengta kultūrinė programa.

Konferencijoje įvairiais pjuviais buvo žvelgiama į krizės problemą, juolab globali ekonominė krizė primena institucijų ir žmogaus būvio trapumą. Politinė, kultūrinė, ekonominė, religinė, ekologinė, demografinė, medicininė ir karinė krizė pamažu apibrėžia žinomo pasaulio ribas, taip pat ir kolektyvinių veiksmų galimybes. „Senosios“ krizės, kurios traukė antropologijos dėmesį praeityje, pavyzdžiui, akultūracija, (de)kolonizacija, ekologinė adaptacija ir pan., atrodė, yra skirtos tik *kitoms*, antropologų studijuojamoms visuomenėms, tačiau šiandieną antropologai susiduria su krizėmis ir iššūkiams, kurie veikia pačių mūsų visuomenes: klimato kaita, neatsinaujinančios energijos riboti ištekliai, pabėgėlių ir imigrantų srautai, pandemijos, išteklių karai, „žmogaus teisių“ intervencijos, galingų biotechnologijų skvarba, nusikalstamos prekybos tinklai, sekuliaristų ir fundamentalistų diskursų aštrėjimas, chaoso didėjimas neoliberalioje globalioje ekonomikoje. Kita vertus, pati krizė yra socialiai sukonstruotas terminas,

juolab kai kurios krizės tokios pasirodo tik retrospektyviai žvelgiant iš specifinių teorinių ar ideologinių pozicijų. Ir atvirkščiai, kas atrodo krizė, vėliau gali pasirodyti kaip natūrali ir būtina raida. Krizės diskursai atskleidžia, jog kai kurie įvykiai yra nuokrypis nuo normalios ir tinkamos daiktų tvarkos, tačiau jie gali tapti ir kaitos ženklu ar galimybe perkonstruoti socialinę tvarką. Po krizės terminu taip pat gali būti legitimizuojama, legalizuojama išimtinė intervencija.

Antropologija, ilgai pati studijavusi krizes, ir pati formavosi krizės akivaizdoje (įtampos tarp religijos ir valstybės, industrializacijos ir kapitalizmo pradžia, europietiškojo kolonializmo banga). Antropologija kaip disciplina padeda apčiuopti ir įsivaizduojamąjį atsaką į krizę, ir kritinę jos refleksiją. Su tuo susijęs ir klausimas, kaip antropologija dabar turi reaguoti į krizę, kiek ji gali prisiimti *problemų sprendimų* uždavinį, o gal turi stengtis išlikti vien fundamentalaus mokslo ribose.

Daugelis esamų krizių gali būti kildinamos kaip vaizduotės nesėkmės, kaip paradigmos, ideologijos ir požiūriai nepritamant prie besikeičiančių aplinkybių. Šiame kontekste taip pat svarbu kalbėti apie vaizduotę siekiant suprasti ir iš naujo konceptualizuoti ar perkurti globalią, socialinę ar intelektualinę erdvę. Iki šiol antropologija studijavo daug vaizduote paremtų atsakų į krizę – tai būtų sinkretizmas, krovinių kultas, oponavimas dominavimui, įsivaizduojamos bendruomenės, tradicijos išradinėjimas, neoreligijos ir pan. Vaizduotės intervencijos gali irgi sukelti krizę: ir tais atvejais, kai jos pasiekia savo tikslą, ir tais,

kuomet nepasiekia. Socialiniai reiškiniai kyla iš krizių, jie taip pat atsiranda ir kaip vaizduotės produktai, nesvarbu, ar tai konkretūs mitai, materialioji kultūra, ar ideologija.

Kadangi antropologija siekia studijuoti ir dekonstruoti ir socialinę bei kultūrinę erdvę, šioje konferencijoje buvo siekiama analizuoti žmogaus galimybes, kylančias iš vietinių vaizduočių ir inovacijos vaidmens, o kartu vertinti jų raišką krizinėse situacijose. Svarstant tokią problematiką nemažai pranešimų buvo skirta globalizacijos, imigracijos klausimams, religijos dinamikai, medijų ir skaitmeninės srities plėtrai, šeimos, vaikų ugdymo ir sveikatos antropologijos klausimams, kaimiškųjų vietovių bendruomenėms. Gana nemažas dėmesys skirtas Vidurio ir Rytų Europos regiono bei socialistinio palikimo, adaptacijos bei socialinių etninių procesų posovietmečiu ir kitoms aktualioms problemoms aptarti.

Šioje konferencijoje dalyvavo ir Lietuvos atstovai, skaitę pranešimus ar buvę atskirų darbo grupių sesijų organizatoriais. Dauguma jų aptartų temų buvo susijusios su posovietmečio problematika. Pavyzdžiui, VDU socialinės antropologijos centro vadovas Vytis Čiubrinskas buvo vienas sesijos „Socialinių krizių ir traumų atmintis: bylojimai, reprezentacijos ir reikalavimai socialinėje komunikacijoje ir kultūrinėje kūryboje“ (Memory of crises and traumas: evocations, representations, reclamations in social communication, and cultural creativity) organizatorių. Lietuvos istorijos instituto vyresn. mokslinė bendradarbė Auksuolė Čepaitienė skaitė pranešimą „Kasdieniai reikalai, tylos ir socialinės erdvės fragmentacija Lietuvoje“ (Daily matters, silences and fragmentation of social spaces in Lithuania), VU podoktorantūros stažuotojas Vilius Ivanauskas – pranešimą „Struktūrinė nostalgija buvusių sovietinio Lietuvos elito narių tarpe:

tiesos, pasitikėjimo ir rutinų paieška“ (Mapping the structural nostalgia among the former elite members of Soviet Lithuania: search for truth, trust and routines), Maxo Plancko socialinės antropologijos instituto (Vokietija) doktorantė Lina Pranaitytė – pranešimą „Mirties triumfas? Gyvieji ir mirusieji Lietuvos kaimo katalikybėje“ (The triumph of death? The living and the dead among Lithuanian rural Catholics), VDU docentė Jolanta Kuznecovienė – pranešimą „Socialinis atminties (re)konstravimas nacionalinio identiteto politikos dėlei: nuo herojiškų Viduramžių iki holokausto“ (Re)construction of social memory for national identity politics: from heroic Middle Ages to Holocaust), VU lektorius Linas Svolkinas – pranešimą „Neformalios galios struktūra alternatyvioje Kristianijos bendruomenėje, Danija“, (The structure of informal authority in Danish alternative community Christiania).

Nemažai tyrinėtojų buvo iš Lenkijos, taip pat Latvijos ir Estijos. Tai sudarė mokslininkams galimybę plėsti akademinis ryšius ir regioniniu mastu.

Konferencijos pradžioje pranešėjas prof. Talalas Asadas savo įžanginėje paskaitoje „Žmogiškieji žiaurumai, žmogaus teisės“ interpretavo JAV kovos su terorizmu diskursą remdamasis invazijos į Afganistaną atveju. Jis akcentavo, kad pamažu karo priežastis kito nuo savigynos interpretacijos pereinant į žmogaus teisių sritį, ir įvardijo politinę teologiją, paremtą „kovos su maištininkais“ strategija. Pastaroji taip pat apima „žiaurumo užjaučiant“ aspektą ir yra neretai būdinga modernybei.

Šioje konferencijoje taip pat vyko debatai „Kaip mes ugdysime ateities antropologus: nauji horizontai, daugiau to paties?“ Dalyviai: João de Pina Cabral (Lisabonos universitetas), Maria Couroucli (Paryžiaus Ouest - Nanterre La Défense universitetas) ir Helena Wulff (Stokholmo universitetas).

Nemažai dėmesio skirta mokslininkų grupių susitikimams. Drauge diskutuota ir apie bendradarbiavimo galimybes kalbėta šiose grupėse: antropologijos ir mobilumo, MACnet, medicinos, religijos, mokymo, vizualinės antropologijos, Afrikos, Europos, žiniasklaidos (medijų), Artimųjų Rytų ir Vidurio Azijos, sakralinio gydymo.

Konferencijos metu vyko apskritojo stalo diskusija „Žinių ar mokymo universitetai: reikšmė antropologija“, pakvietusi diskutuoti ne vien apie antropologijos mokslą, bet ir platesnę akademinę erdvę. Anksčiau universitetai buvo susiję su *tyrimais* ir *švietimu*, maždaug nuo 1990-ųjų šias sąvokas keičia terminai *žinios* ir *mokymasis*. ES, OECD ir Pasaulio bankas pabrėžia globalią žinių ekonomiką kaip neišvengiamą ateitį. Naujo žmogiškojo kapitalo teorija pabrėžia, jog išsilavinimas nėra viešasis resursas, bet individuali atsakomybė investuoti į mokymąsi ir šansą įsidarbinti. Taip universitetai tampa projektuojami

kaip šios naujos ekonomikos motyvuojantys veiksniai: jie dalyvauja kuriant žinias, kurios turi būti aiškiai naudingos ir orientuotos į komercinę rinką. Apskritojo stalo metu buvo bandoma atsakyti į klausimus, kaip šis pokytis nuo tyrimų iki žinių paveikia dalyvių universitetus, akademinę bendruomenę ir antropologinius tyrimus bei mokymą (teigiamai *vs* neigiamai).

Konferencijoje vyko ir daugiau įvairių renginių. Buvo pristatytos atskiros knygos ir leidiniai, pvz., Ulfo Hannerzo nauja knyga *Antropologijos pasaulis (Anthropology's World)*, taip pat fondai, pavyzdžiui, Wennerio Greno (Wenner-Gren Foundation), kurio paskirtis – remti antropologijos discipliną pasauliniu mastu.

Dėmesį renginiui parodė ne tik Airijos nacionalinio universiteto Meinute vadovybė, bet ir Europos Parlamento biuro Airijoje vadovas Francis Jacobsas. Pažymėtina, kad kita EASA konferencija 2012 metais planuojama Paryžiuje (Prancūzija).

Vilius Ivanauskas

Dešimtas SIEF kongresas Lisabonoje

2010 m. balandžio 17–21 d. Lisabonoje vyko dešimtas SIEF (International Society of Ethnology and Folklore / Tarptautinė etnologijos ir folkloristikos draugija) kongresas, kurio tema „Žmonės kuria vietas: pasaulio patyrimo būdai“ (*People make places: ways of feeling the world*). Kongreso organizatoriai, pasiūlydami tokią plačią temą, kvietė įvairių šalių mokslininkus diskutuoti ir pateikti naujas perspektyvas įžvalgų, kaip žmogaus gyvenimas, atmintis, emocijos ir vertybės sąveikauja su vieta ir lokalumu. Kongreso tema labai plati, to-

dėl pagal problematiką buvo išskirtos trys potemės: *gyvenimo formavimas; kūrybiškumas ir emocijos; ekologija ir etika*. Pagal šias potemes ir buvo sudarytos sekcijos. Kongresas buvo didžiulis, vien sekcijų buvo suformuota 82. Kiekvienai potemei buvo skirta po dvi plenarines paskaitas. Pirmajai potemei *gyvenimo formavimas* atstovavo sociologė prof. Saskia Sassen (JAV) ir kultūros istorikas Peteris Aronssonas (Švedija). Antrosios potemės *kūrybiškumas ir emocijos* plenarines paskaitas skaitė antropologė Katerina Lutz (JAV) ir etnomuzikologas

Valdis Muktupavelas (Latvija), trečiajai potemei *ekologija ir etika* žangą padarė antropologai Amelija Franzão-Moreira (Portugalija) ir Mauro Almeida (Brazilija). Pabaigos paskaitą skaitė Charles Briggsas iš JAV. Kongreso metu vyko etnografinių, etnologinių filmų peržiūros, buvo pristatomi įvairūs leidiniai, žurnalai. Taigi, kongreso programa buvo plati ir, tiesą sakant, sunkiai aprėpiama. Sekcijų darbas vyko vienu metu, tik plenariniams paskaitoms buvo paskirtas laikas, nepersidengiantis su sekcijų darbu, tad jas išklausti buvo įmanoma visas.

Pirmajai potemei buvo suformuotos 27, antrajai – 33, o trečiajai 22 sekcijos, kuriose pranešimus skaitė per 700 pranešėjų. Sekcijų dydis buvo pakankamai įvairus – nuo 3 iki 16 pranešimų. Taip pat vyko du seminarai, kuriuose pranešimus perskaitė apie 10 pranešėjų. Tad kongresas savo apimtimi ir dalyvių skaičiumi buvo išties įspūdingas. Tokiame dideliame kongrese, kurio metu sekcijos dirba keliuose vietose, ganėtinai sunku „pataikyti“ į tau rūpimą pranešimą, kurį išsirinkti dalyviams ir svečiams padėjo išleistas tezių leidinys (*People Make Places – Ways of Feeling the World*. SIEF 10th International Congress 2011. Lisbon: Faculdade de Ciências Sociais e Humanas Universidade Nova de Lisboa). Šiame kongrese Lietuvai atstovavo nemažas būrelis mokslininkų – tai Vytis Čiubrinskas, Jolanta Kuznecovienė, Arūnas Vaicekaskas (Vytauto Didžiojo universitetas), Giedrė Šmitienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) ir Skaidrė Urbonienė (Lietuvos istorijos institutas).

Šių eilučių autorei teko dalyvauti sekcijoje „Šventos vietos“, kurios darbas tęsėsi dvi dienas. Pranešėjai analizavo šventos vietos reikšmę praeityje ir dabar, nagrinėjo tradicines, taip pat ir naujai susiformavusias šventas vietas ir vietas, kurios yra šventos tik tam tikrai žmonių grupei ar vienam asmeniui. Buvo svarstoma, kas ir

kodėl daro vietą šventa, kokį vaidmenį tokią vietą vaidina asmens, vietiniam, nacionaliniam ir transnacionaliniam identiteto formavimuisi. Sekcijos pirmininkas vengrų etnologas Gaboras Barna savo pranešime aptarė Vengrijos vadinamosios golgotos vietą Arade (dabar Rumunijoje), kur buvo nužudyti 13 vengrų išsivadavimo karo iš Habsburgų imperijos generolų. Tyrėjas parodė tos vietos sakralizavimo procesą nuo XIX a. iki dabar, jo reikšmę ne tik kaip laisvės, išsivadavimo simbolį, bet ir kaip vengrų nacionalinės mažumos Rumunijoje tautinį ir religinį tapatumą. Įdomus buvo folkloristo iš Rusijos Michailo Aleksejevskio pranešimas, kuriame jis analizavo ritualus ir naratyvus apie vadinamąjį Tėvo Viktoro – kunigo, kuris, yra tikima, buvo nužudytas per Rusijos konstitucinę krizę 1993 m. – kapą. Jo menamos mirties vieta yra tapusi šventa vieta. Iš tikrųjų tėvas Viktoras nebuvo nužudytas, dabar jis gyvena Ukrainoje, tačiau legendos apie kankinio Viktoro mirtį vis dar populiarios. Artimas savo tyrimo objektu buvo Lauros Stark iš Suomijos pranešimas, koncentruotas į vieno asmens tapimą šventuoju, jo kulto augimą ir kaip tas kultas yra organizuojamas. Ji atliko lauko tyrimą apie prieš šimtmetį Lisabonoje gyvenusį gydytoją Sousa Martiņą, kurio kultas gyvas ir šiandien. Įdomus buvo ir italės Valentinos Simeoni pranešimas, paremtas jos atliktais lauko tyrimais Gruzijoje 2010 m., kuriame atskleista aukštikalnių gyventojų konstruojamo ypatingo sakralaus kraštovaizdžio, susidedančio iš šventų vietų (šventyklų, ikonų, norų medžių, senų bažnyčių ir vadinamosios motinos vietos, apsaugančios joje esantį kaimą) reikšmė kasdieniame gyvenime. Pasaulyje plačiai išgarsėjusiai šventai vietai Medžiu-gorėje (Serbija) buvo skirtas Marijanos Belaj pranešimas. Patraukė dėmesį jaunos vengrų mokslininkės iš Šegedo universiteto Orsolya'os Gyöngyössy atliktas tyrimas

„Mano bažnyčia“, kuriame ji atskleidė vienos šeimos trijų kartų moterų požiūrį į bažnyčią, jos reikšmę jų gyvenime ir tarpusavio santykiuose. S. Urbonienė pranešime apie Lietuvos šventas vietas *kryžių kalnelius* apžvelgė jų tipus, atsiradimo motyvus, aptarė pirminę religinę ir memorialinę kalnelių funkciją ir turizmo įtaką šių funkcijų pokyčiams šiomis dienomis.

Paminėtini keli pranešimai seminare „Išminties, glūdinčios vietose, suvokimas“ (*Sensing the wisdom that sits in places*). Arū-

nas Vaicekuskas koncentravosi į lietuvių gamtos pajautimą, ypatingą dėmesį skyrė žmogaus ir medžio santykių atskleidimui. Emocingas ir gausiai iliustruotas buvo norvegės Saros Holst Kjaer pranešimas apie jūrinio kraštovaizdžio pritaikymą turizmui. Įdomus buvo ir Maureen Matthews (kartu su Rogeriu Roulette) skaitytas pranešimas, kurio tyrimo objektas – Šiaurės Kanadoje gyvenančios vienos indėnų genties kalba, jos struktūra ir sąsajos su gyvenamąja vieta, vietiniu kraštovaizdžiu.

Skaidrė Urbonienė

Žvilgsnis į tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Tradicijos ir modernumo dermė, priešprieša, raidos perspektyvos“

Klaipėdos universitetas, praėjusių metų rudenį minėdamas dvidešimties metų jubiliejų, sukviėtė Lietuvos ir Latvijos etnologus, folkloristus, etnomuzikologus, literatūrologus, kalbininkus, teologus bei edukologus į tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Tradicijos ir modernumo dermė, priešprieša, raidos perspektyvos“. Konferenciją organizavo Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Baltistikos centras.

Po Humanitarinių mokslų fakulteto dekaną prof. dr. Rimanto Balsio, Klaipėdos universiteto rektoriaus prof. habil. dr. Vlado Žulkaus ir Klaipėdos universiteto mokslo ir meno prorektoriaus prof. habil. dr. Alfonso Ramono sveikinimo kalbų plenariniame posėdyje skaityti pranešimai pasižymėjo temine ir chronologine aprėptimi.

Po plenarinio posėdžio darbas vyko trijose atskirose sekcijose: literatūrologų, kalbininkų ir trečioje – pačioje margiausio-

je – etnologų, folkloristų, etnomuzikologų, edukologų ir kt.

Kadangi mums aktualiausia buvo pastaroji sekcija, ją aptarsime plačiau. Pirmą dieną buvo perskaityta dvylika pranešimų. Juose etnomuzikologai nagrinėjo latvių (Iveta Dukalska „Latgalės šeimų muzikinės tradicijos XX a. pirmoje pusėje“), lietuvių (Aušra Žičkienė „Lietuvių pasaulietiniai himnai: tradicijos tvermės paieškos“ ir Rūta Stankevičiūtė „Modernios tapatybės ir daugiakultūrės miesto tradicijos XX a. popdainose apie Vilnių“), žemaičių (Lina Petrošienė „Žemaitijos Užgavėnių dainų melodika“) muzikinės tradicijos ir modernumo santykį. Sutartinių intervalikos ir lyginamąją analizės savo pranešimuose atskleidė Rytis Ambrazevičius ir Vida Palubinskienė. Po pietų etnomuzikologai tribūną užleido etnologams, mitologams ir edukologams. Kristina Blockytė savo pranešime analizavo, iš kur kilo pamėklės

žudymo idėja lietuvininkų Joninėse. Regina Čičiurkienė aptarė socialinės kultūrinės klasifikacijos principus tradicinėje ir moderniose piemens kategorijose. XX–XXI amžių sandūros tradicijos ir modernumo sąlyčius lietuvių katalikų laidotuvėse atskleidė Rimutė Garnevičiūtė. Toliau dialogą tarp tradicijos ir modernumo kalendorinių švenčių kontekste vystė Egidijus Skarbalius. Ingrida Šlepavičiūtė, nagrinėdama šiuolaikinius pasakojimus apie mirtį, parodė pačios mirties sampratos kaitą. Jūrinės mitologijos tradicijos ir dabartinės jūrinės praktikos dialogo problematiką aptarė Saulius Lileikis.

Antra konferencijos diena atskleidė dar didesnę pranešimų temų įvairovę. Rytinį posėdį pradėjo Romualdo Apanavičiaus pranešimas apie XIX a. antrosios pusės – XXI a. etninės kultūros raidą Lietuvoje ir Dainų švenčių fenomeną. Šią temą puikiai papildė ir pratęsė Regimanto Gudelio ir Irenos Plungienės pristatytas Dainų švenčių tradicijos raidos tyrimas. Aušra Zabielenė savo pranešime svarstė, su žemaičiais ar su lietuvininkais save tapatina Klaipėdos krašto folkloro ansamblių dalyviai. Eglė Aleknaitė etninės muzikos gaivavimo judėjimo kontekste sprendė amžiną ginčą tarp tradicijos ir modernumo. Kelmės žemaičių etnomuzikavimo ir tradicinių amatų vasaros kursas, kaip puikų tradicijos ir modernumo derinimo pavyzdį,

pristatė Kristina Apanavičiūtė. Folklorinę simboliką ir jos kaitą didaktinėse liaudies dainose atskleidė Rūta Vildžiūnienė. Pastarojo dešimtmečio Lietuvos šeimų švenčių kalendoriaus permainas aptarė Gražina Kadžytė.

Popietiniame posėdyje Dalios Senvaitytės ir Rasos Račiūnaitės-Paužuolienės pranešimuose buvo ieškota kultūrinių paralelių tarp Lietuvos ir Bulgarijos. Povilo Kriščiūno pranešimas „Žanriškumo problema daugialypės terpės folklore“ išplukdė į globalią internetinę erdvę. Plačią tarptautinę vaikų folkloro tyrimų kryptį apžvalgą pateikė Jurgita Macijauskaitė-Bonda. Kas yra šiuolaikinė medžio drožyba ir kas skiria amatininką ir liaudies meistrą, savo pranešimuose analizavo Vytautas Tumėnas ir Asta Venskienė. Trijų dešimtmečių aprangos kontrolės retrospektyvą sovietų Lietuvoje atskleidė Lija Janauskienė. Bendrame etnokultūrinio paveldo kontekste tradicinius gėlių darželius išskyrė Loreta Martynėnaitė.

Baigiamajame plenariniame posėdyje pasidžiaugta sklandžiu konferencijos darbu ir reziumuota, kad amžiname tradicijos ir modernumo ginče, kuris pastaraisiais dešimtmečiais įgauna vis didesnę pagreitį, visuomet buvo ir bus dermės ir priešpriešos elementų. Šie elementai, skirtingai kisdami laike ir erdvėje, projektuoja dabartį ir brėžia ateities gaires.

Aušra Zabielenė